

1 al. na hektolitr, 1 kv. tedy padá na liter - ale prodává se i po 1/4 litrech!). Vzejde snaha provést přesunuti vyrovnaním do výše nejmenší mince.

Konečně ještě míře se státi, že daň, jejíž přesunuti jest zamýšleno, nezůstane na tom, kdo ji vlastně nésti má, nýbrž on ji dále přesune. Podnětu k tomu nejvíce jest při daních ukládaných na předměty nutné spotřeby obecní. Avšak nelze bezpečně spoléhati na takové přesunuti, jak se často stává při zavádění spotřebních daní na obvyklé potraviny dělnické.

Ekonomika a technika správy daňové.

§ 12. Přehled poršechný.

Jo stránce ryze hospodářské vypočetl a uvedl již Adam Smith tři základní pravidla o správě daní, jež pojmal mezi své „základní zásady“, totiž určitost, vhodnost pro poplatníka a poměrnou nenákladnost. První dvě týkají se prospěchu poplatníctva, třetí plyne z nezbytné platnosti hospodářského principu

ve všem hospodářství lidském vůbec, soukromém i veřejném.

Poplatník má vědět, kdy a ve který čas a kolik platiti má. Má se tudíž vhodnými prostředky podati příležitost, aby každý občan k dani povinný měl o těch momentech náležitou vědomost. Placeni daně má se mu nad to uložit na takový čas a na takovém místě, kde mu to jest nejpříležitější.

Pro veškerost dani jako celek i pro každý jednotlivý druh daně platí pravidlo, aby se ovšem hledíc k účelu jejímu finančnímu a po případě sociálněpolitickému, policejnímu a j. co nejúčelněji upravila v příčině uložení a vybírání, aby však zároveň z hrubého výnosu té daně co nejmenší část pohlcena byla náklady na její správu.

Takovou měrou se podaří vyhověti zároveň všem základním zásadám dříve rozvedeným i pravidlům právě řečeným, závisí z velké části na technickém upravení dani, kteréž i v nejdokonalejších formách svých dopouští postihnouti vědeckého idealu jen více méně přibližně. Každá konkrétní politika daňová, každá snaha opravná

s touto skutečností musí počítati.

Technická úprava daní týče se těchto hlavních momentů:

1. zjištění subjektů;
2. zjištění předmětů;
3. způsob ukládání za účelem ustanovení individuální povinnosti;
4. předepsání a vybírání.

§ 13. Ad 1. Zjištění subjektu.

Subjektem daně zveme toho, kdo jest dle intencí zákonodárcových myšlen jako nositel její. Však jest jen omezený obor daní, kde se vůbec subjekt daně bezprostředně zjišťuje, což se pak děje buď úředně (na př. u veřej. úředníků) nebo tím, že se příslušným osobám ukládá povinnost ku přihlášce (deklaraci).

Při čtyřech druzích daní uvádáme se toho, abychom subjekt daně dávali zjistiti, vybrá vyhledáváme si určitou osobu jako platitele a

ustavujeme ji, aby na vlastním subjektu daně se hojila prostředkem přesunutí. Tato pomůcka stává se nutnou zejména v těch případech:

a) kde zjištění subjektů a udržení jich v platnosti pro nestálost jejich usazení bylo by ne-
snadné (pracující osoby, pokud běží o tzv. přímé
daně);

b) kde více se povinnost k dani na jednotlivé skutečnosti spotřební nebo na jednotlivá jednání právního obchodu, jejichž ustavičné stopování by bylo nutno, kdyby subjekty dotčení měly býti xrovná vždy v tom momentu postíženy, když ukojují pří-
slušnou potřebu nebo když uzavírají výdělečná jed-
nání. Ale toto ustavičné stopování by mělo takové nepřekonatelné obtíže technické, hospodářskopolitické (týráním stran dohledem) i hospodářské (náklad), že by se spíše od zdanění samotného upustiti musilo.

Kromě případů uvedených dává se této pomůc-
ce přednost v jiných případech z důvodů větší pro-
hodnosti (nov. tzv. nepřímé vybírání daně úrokové
i tzv. daně z bytu čili cinsgroše).

Neníli ani bezprostřední zjištění subjektů

vhodno ani vyhledání příhodných sprostředkajících
platitelů pro řádoucí výsledek dosti přeznivo, sahá se
ke prostředku tzv. finančního monopolu, který do-
pouští nejdokonalejší soustředění předmětu daňové-
ho.

§ 14. Id 2. (§ 12. str. 201.).

Zjištění předmětu.

Tim rozumíme zjištění skutečnosti tvořících zá-
klad pro vyměření daně. Překážky jsou tu neméně než
při vyšetření subjektu.

Sluší tu rozexnávatí jednak spisobly zjištění toho
jednak miru jeho.

I. Spisobly zjištění mohou dle povahy věci býti
jen dvoji: buď úřední zjištění nebo přeznání stran.
Avšak vyjímajíc takové případy, kde předmět daně
na základě přímé úřední znalosti jest určité čísel-
ně znám (na př. služné úředníků veřejných), pro
přesnější poznání bude vždy třeba k úřednímu vy-
šetření přibrati osoby znále poměrů a kruhu inter-
esentů samotných (na př. při vyšetřování výnosů

pro daň gruntovní) i hlas poplatníka samého slyšeti (aspoň reklamální cestou); rovněž přiznání neboli řáse poplatníkovy vyřadovati bude úřední kontroly za pomoci kommissí složených z osob známých jeho znalých (sousedů, soudruhů v úživnosti).

II Míra (stupeň, dokonalost) zjištění může býti ovšem nestejna. Jest možno řádati zjištění přesné (daň důchodová mezi přímými, daň z tovaru mezi spotřebními) nebo spokojiti se jen odhadem, ba dokonce jen zjištěním hlavních rozdílů průměrných stanovením jistých tříd dle určitých objektivních znaků nebo znaků (srov. typické pozemky při dani gruntovní - třídy při dani domovní - vypočtení mnohosti výroby dle množství suroviny nebo dle prostornosti jistých nádob a doby jejich udržení v činnosti při daních spotřebních). Methody posledně řečené, méně přesné, šablonovité jsou obvyklé na nižších stupních vývoje a obyčejně jim i dostacují, ježto poměry techniky, výtěžku atd. bývají jednodušší; zvláště rozsáhlé jest užívání tzv. klasifikačního principu i ještě v nynějších daních přímých.

Zjištění subjektů a předmětů - tyto posléz řečeno se všemi těmi skutečnostmi, jež určují míru individuální povinnosti k dani - zapisují se do seznamů úředních, jež při daních přímých, zvláště tzv. výnosových, označují se jako katastry daňové (Steuerkataster, slovo to od starořímského capitastrum).

§ 15. Ad 3. (§ 12. str. 201.) Ukládání daně.

Toto předpokládá přesně ustanovení jednotky daňové (Steuereinheit), tj. jednotky předmětu daňového (každých 100 kl. z vyšetřeného výnosu neb důchodu, každý cent vyrobeného cukru atd.) a míry čili sazby daňové (Steuerfuß), tj. peněžní částky povinné z jednotky té.

Tokud běží o stanovení míry čili sazby daňové, jest možná dvojí cesta, alespoň v jistých případech dosti podstatně rozdílná.

To jest způsob kvotní nebo způsob repartiční (rozvrhový), dle čehož se různí daně kvotní a daně repartiční (rozvrhové).

Při tzv. repartičním způsobu ustanoví se na před číselně a určitě celá suma (kontingent) té které

daně, jež dojití má v celku, a po případě i dále sumy, jež dojití mají z jednotlivých správních obvodů, i pak ještě dále na okrsky jejich se rozvrhují. Tak na př. repartuje se ve Francii ustanovená celková suma pozemkové daně, jež z celého státu dojití má, napřed na departementy; v každém departementu rozvrhují ji generální rada na arrondissementy příslušné; rada arrondis. na obce, rada obecní na poplatníky (opírajíc se téprve o katastr).

Celá suma čili kontingent, jež dojití má, rozdělí se tedy po případě napřed podle jednotlivých správních obvodů a konečně - nebo nebylo-li rozdělení dle obvodů - hned původně dle měřítek stanovených se rozvrhne na jednotlivé předměty a subjekty daní té podléhající. Sazba daně, podle které jednotlivému subjektu daň tu vskutku platiti náleží, vysvitne tedy, téprve na konec výsledkem celé rozvrhovací operace.

Opácnou cestou postupuje se při daních kvotních, kde se napřed ustanoví sazba na jednotku berní připadající (z kv. z 1 zl. důchodu neb výnosu atd.), tak že se celý hrubý výnos daně pozná

teprv po sečtení celého množství jednotek berních a příslušných sazeb.

Onsem bude i při dani kontingentované (repartiční) zákonodárci hleděti, než ustanoví definitivně kontingent, aby se přesvědčil, jak velká míra daně vypadne, a naopak před ustanovením míry daňové při dani kvotní si vypočte, kolik se výnosu daně může při té kvotě očekávat. Nicméně není přece rozdíl ten jenom formální.

Ta povolovacího práva stavovského rozuměla se soustava repartice sama sebou, ježto pravidelně předmětem povolení jest určitá suma, kterou stavové mezi sebou rozvehvují.

V moderním státě repartice má předem jistý finančněpolitický význam v ten způsob, že správa finanční určitě z předu ví, na jakou sumu příjmů smí spoléhati. — Sluší ostatně rozexnávat mezi daněmi pro delší řadu let kontingentovanými a daněmi, jejichž kontingent stanoví se pro každou periodu finanční vláště.

Finančněpolitický důvod dříve uvedený platí sice v obou případech, avšak systém daní přímých

složený ze samých jednotlivých daní trvale (tj. na delší řády let) kontingentovaných, ač by poskytoval poplatníctvou ochranu před náhlými zvýšeními, byl by naprosto zavadný, jsa v odporu s finančněpolitickým požadavkem pružnosti.

Kromě toho může se repartiční metoda, zvláště běžící v repartici v úřádech a její pojištěno při rozvrhování účastenství interestentů, státi účinným technickým prostředkem ku stejnoměrnějšímu rozdělení daňového břemene, poskytne-li se poplatníkům samým resp. jich zvoleným zástupcům vliv na rozvržení, zejm. rozvržení na subjekty. Vedet tu systém repartiční k intensivnější vzájemné kontrole poplatníků v přičině výše jejich zdanění, když ustanovená určitá suma musí se sejíti. Když pak na základě nepříměreného vyměření jednotlivému poplatníkovi břemeno se ulehčí, druhým za to neprávem přiroste.

§ 16. Ad 4. (§ 12. st. 201). Předepsání a vybírání.

Předepsáním daně vyrozumívá se zjištění individuální povinnosti na základě všech momentů výše naznačených.

Předpisující a vybírající orgány mohou být různé (u nás předpisující pro přímé daně jsou politické úřady první stolice; vybírající jsou berní úřady). Proti předepsání, jímž cítí se poplatník zkráceným, otevírá mu nyní však zákon cestu stížnosti k vyšší stolici, po případě ku správní žalobě (stížnost k tzv. správnímu soudu).

Hledíc k vybírání daní jest nutno uvážiti o-
tázky, kým se mohou vybírat, pak kdy a kde.

Nejmenší ve všech těch příčinách jest, lze-li vy-
brati daň pomocí kolku. Potřeba zvláštního předepsá-
ní tu totiž odpadá, dostáčí tarif.

Platí-li se v hotovosti, vybírání může se díti
vlastními orgány příslušného veřejného hospodářství
(vlastní správa, vlastní režie), tedy pro státní finan-
ce státními úřady berními, pro samosprávné přísluš-
nými orgány samosprávnými. Avšak pokud jisté
daně se ukládají týmž osobám na tytéž předměty a
na témže základě i od státu i od samosprávných
těles (jako bývá při tzv. přímých daních, kde v systé-
mu samosprávy ukládají se k nim jen přírůstky),
zjednoduší se operace, když se i předpisování daně

jednotlivcům (arci na základě usnesení kompetentního činitele, na př. sněmu) a pak i zase vybírání její co možná soustředí v téže ruce. Tak na př. v Rakousku přírůžky zemské, okresní a j. vybírají státní berní úřady zároveň se státní daní a účtují i odvádějí je kompetentní pokladně, ba po případě vyplácejí i berní úřady na poukážky zemského výboru přímo, na př. veřej. nemocnicím. Naproti tomu bezprostřední vybírání daní přímých i řečených přírůžek od poplatníků (až na jisté výjimky) a odvádění sum vybraných berním úřadům obstarávají obecní orgány a to bezplatně. (Nemá to však dostatečného zákonného základu.) - V Prusku vybírá obec státní pozemkovou daň bezplatně, domovní za náhradu 3%, třídní a řivnostenskou za náhradu 4%.

Vybírání daní skrze nájemce objevuje se zhrsta ve starověku řeckém a římském, pak zase ve věku novém až po revoluci francouzskou. Ani za naší doby úplně nevytřezlo, ale obmezuje se na některé méně důležitější druhy daní (nebo poplatků). V dobách dřívějších byla vynikající úloha, kterou pronájem vybírání dává měl, již tím odůvodněno,

že ve státu nebyl ještě vyvinut organismus správních úřadů jeho. V moderním státu již veřejnoprávní charakter daně, který tu mnohem urůtější vystupuje než kdy jindy, předpokládá jako pravidlo i vybírání veřejnými úřady (orgány). Není správně, pokud ukazuje-li se k tomu, že soukromopodnikatelské stanovisko nájemcovu povede ke zmenšení vybírání nákladu a většinu čistému výnosu daně, není to aspoň správně, pokud běží o pronájem vybírání na rozsáhlých územích. Neboť nájemce sám potřebuje rovněž tak četného majatého personálu jako stát a může dosáhnouti větších úspěchů jen buď větší přísností u vy-
mahání (která snaha se může státi bezohledností) nebo ustanovením méně dokonalého personálu, což usnadňuje malversace. Výhodným zůstává pronájem jen ve zvláštních případech, kde neběží o příliš rozvětvený organismus a kde by pro stát resp. pro samosprávné orgány práce byla kontrola nesnadnou a příliš nákladnou, jako bývá při některých spotřebních daních lokálních (na př. pivní krevcar).
Zcela podobná hlediska platí o pronájmu vybírání poplatků (na př. mýta).

Za to v oboru tzv. přímých daní pronájem již proto se neobjevuje, že obtíž při nich vůbec ani není ve vybírání, nýbrž ve vyšetření všech poměrů majetkových a osobních, na kterých se individuální povinnost k dani zakládá, kterého vyšetření bez toho přenechati nelze soukromníkem ovládaným soukromo-hospodářskou řístností.

Co do času placení dopouští se u všech pravidelně plynoucích daní více platebních termínů, kterých upraviti lze dle dob, kdy poplatníci jsou nejvíce k placení schopní. Závisí-li schopnost k zaplacení daně na jistých věcních, zvláště rozhodných momentech (neuroda, povodně, válka), upravuje se zákonem poschování (Stundung). V podobě tzv. úvěru daňového objevuje se toto poschování (Steuercredit) též u daní spotřebních za jistých záruk a opatření.

Co do místa placení plativá jistý šetný vřetel na pohodlí poplatníkov; dopouští se po příp. placení zvláštními poštovními poukázkami (v Rakou-razvedení, málo užívání; daň se kvituje korrespond. listkem).

Nověně dopouští se z důvodů slušnosti i

částečná neb úplná sleva čili „odepsání“ daně a to zejm. při přímých (při pozemkové následkem určitých říveľních pohrom; u domovní daně při nepronajatých bytech atd.). Zákon musí tu vytknouti co nej přesněji materiální podmínky odepsání a pravidla řízení příslušného.

Nenastalo-li ani poshovění ani odepsání, nastupuje se po bezvýsledném upominání mocným vy-máháním čili exekucí, která vykonává se a pravidla zvlášť. orgány (vykonavateli - exekutory daňovými, výjimekou i vojskem) a a pravidla v několika stupních (upomenutí - odhad a zabavení - prodej; u nemovitosti po příp. jin sekvestrace). Exekuce sama může býti buď v rukou politických orgánů nebo soudních (u těch u nás, pokud jde o exekuční prodej nemovitosti). Povinnost daňová zvyšuje se tu o náklady exekuční, pak o široký a přitahů, jež vůbec v případě každého prodlení platiti dlužno.

Provedení předpisů daňových^{ch} naproti poplatníkům zabezpečuje se tresty. Tyto mohou býti jin pořádkové (na př. pro nedodržěnou lhůtu k podání řádu) nebo jsou vlastními tresty daňovými (Steuerstrafen; -

V Rakousku terminus „daňový trest“ jen pro obor přímých daní; pro ostatní „důchodkový trest“ - „Gefällsstrafe“, kamž zahrnují se i tresty pro přestupky předpisů o poplatcích, kolcích, daních spotřebních a regálech, což vše jest upraveno zvláštním „důchodkovým právem trestním“, jež obsahuje i hmotné i formální předpisy.) Tresty tyto mají za účel a pravidla (v oboru tzv. přímých daní výhradně) zabezpečiti zjištění momentův ad 1. a 2. výše naznačených (str. 201. a 203), což se opírá správně předepsání daně. Kde ovšem ani předepsání zvláštní nepředchází (při užívání kolku), vztahují se na nesprávné placení samo (menší kolek), ne pouze na podloudné, celé neb částečné vymknutí se povinnosti daňové.

§ 17. Soustava daní a různé jejich třídění.

Z historického vývoje i pak z toho, že jest technicky nemožno vyhověti finančněpolitickým účelům jedinou daní na důchod každého jednotlivce položenou vysvětluje se, že se setkáváme ve všech státech s více méně značným počtem daní druhů rozličného. Následnost učí pak, že pokrokem společenským

mnohotvárnosti té neubývá, že spíše tím větší rozmanitost daní jest nezbytna, čím spleťtějšími stávají se s vývojem hospodářským poměry majetkové a důchodové.

Souhrn rozličných daní v jednotlivém státu zavedených činí jeho soustavu daňovou. Aby se vskutkem s hlubším oprávněním vědeckým mohlo mluvit o soustavě, k tomu arci potřebí něčeho více než pouhé existence více daní, totiž vzájemného doplňování jejich k dosažení jak možná dokonalému těch úkolů, které všeobecnými zásadami o daních jsou vytkeny.

V systematickém roztržení daní panují dosud veliké rozdíly. Nejobecnější v praxi i nauce jest rozdělení na daně přímé a nepřímé. Praxis, zařadujíc jednotlivou daň v ten neb onen obor, počíná si velmi nestejně a s pravidla nedůsledně. (V Rakousku zařadí se mezi nepřímé daně - vlastně „nepřímé dávky [indirecte Abgaben] - také poplatky a kolky; ve Francii rozekrnávají zvláště „poplatky zápisné a kolky). V praxi vešly tyto názvy v užívání jako názvy technické asi v XVIII. stol., kdy se jim rozumělo, že se platí daně přímo od toho, kdo je dle simpliciter rákano-

daně vskutku míti má nebo napřed od jiného.

U fysiokratů vyjadřuje se tím rozdílem, zdali daň ten, jemuž uložena, dle národohospodářských zákonů míti může čili nic. Tedy jsou u nich nepřímými všechny, jež nutně se přesunou. Prímá jest jenom daň uložena na produkt net. Rozdělení jest tu čerháno z (domnělých) zákonův ovládačích přesouvání.

U fysiokratů počaly se nazývati přímými ony, jež ukládají se jednotlivci bezprostředně na základě zjištěných poměrů jeho majetkových nebo důchodových, kde tedy napřed zjišťuje se spůsoblost k dani, jevíci se ve výši jmění neb ve výnosech živnosti, kapitálu nebo práce a na tom základě se pak daň předpisuje, kdežto nepřímými jsou ony, při kterých se o spůsoblosti k dani nepřímo soudí z jistých spůsobův užívání důchodů, hlavně z rozličných spůsobů spotřeby a příslušné spotřeby tedy dani se podrobí. Tu tedy nepřímé daně znamenaly tolik co daně spotřební.

Na takovém též základě spočívá Rauovo rozdělení daní, jenž nazval první skupinu „Schatzungen“, druhou „Aufwandsteuern“, což bylo pak dlouho

oblíbeným v Německu. — Název „přímé“ a „nepřímé“ daně ve starším smyslu, totiž ve smyslu přímo nebo nepřímo ukládáních, ušili však i mnozí novověcí spisovatelé (v Německu zejm. též zase Rau — podobně J. St. Mill). Náleží tedy mezi přímé v tomto smyslu krom oněch, jež praxis přímými nazývá (daně z výnosu, důchodu neb jmění), i tzv. přímo (tj. u konsumenta) vybírané daně spotřební (ze psů, domestikův a t.d.) a nepřímými zrovna se ty, které se ukládají jednotlivci s předpokládáním, že se přesune (z pivovaru, cukru a.t.d.).

Ke přímým ve smyslu posléz uvedeném připočítá pak ještě Wagner tzv. daně obchodové, dříve, zejm. za Raua, vůbec ještě řádně nepoznané, daně to vybírané ze příležitosti jistých výdělečných jednání a to na mnoze v podobě kolku.

Dle Wagnerovy klasifikace přímých a nepřímých daní slušelo by tedy mezi přímé počítati:

1. Daně ukládané určitým osobám bezprostředně částkami pevně stanovenými, vymezenými na základě jejich k tomu cíli zjištěného jmění neb důchodu neb výnosů z nich kapitalův a hospodářských činností.

Jsou to tedy daně výnosové a důchodové i daně ze jmění.

2. Daně ukládané určitým osobám bezprostředně na základě jistých předmětů spotřebního jmění (na př. kočárův a t. d.) aneb jistých jejich spotřeb (z bytu).

3. Daně ukládané určitým osobám za příležitosti jistých právních jednání, tzv. daně z obchodů (Verkehrssteuer) incl. daň dědičnou. Wagner totiž hledí na tyto poslední dotčení z toho stanoviska, že jsou to parciální daně výnosové, tj. položeny na ony výnosy, které z jednotlivého jim právě podrobeného jednání výdělkového pocházejí.

Ve všech třech případech se předpokládá, že daň ukládá se tomu, kdo jí dle úmyslu zákonodárcova skutku nésti má.

K nepřímým náležely by pak: daně spotřební nepřímo vybírané a cla finanční, u kterých se předpokládá přesunutí, jakkoliv i kde daň taková vlastně jeví se býti přímou, tj. přímo vybranou, u předmětů, které výrobitel (daň původně plátcí) nebo průvařec zahraničního zboží (clo plátcí) sám konsumuje. —

Ovšem zřejmo jest, že toto rozdělení, kterému

jest dělitkem přímý nebo nepřímý způsob ukládání resp. vybírání, netýká se podstaty neboli věcné povahy daně, nýbrž jenom podřízeného finančního technického momentu (způsobu vybírání), který již proto nemůže býti vědecky rozhodným dělitkem, protože při volbě toho nebo onoho způsobu vybírání rozhodují vůbec úvahy pouhé oportunitní, tak že též druh daně může býti v jisté době nebo na jistých místech zařízen na přímé vybírání, jinde na nepřímé (daň z bytu na př.), ano též druh daně v které době ve skutečnosti podle rozdílnosti poměrů jedněm přímo, druhým nepřímo se ukládá (srov. na př. daň úrokovou); konečně mnohdy jest to pouhá náhoda, platí-li se daň nějaká přímo od toho, kdo ji má vskutku nésti, nebo od jiného, od něhož se očekává, že ji přenesne (na př. clo finanční nebo akcie v bran, podle toho, spotřebuje-li přivázeč zboží sám či odbude je dále). Ano mnohá daň, která jinak zcela v sevní podobě oněch daní vystupuje, které každé $\xi\sigma\chi\eta\upsilon$ přímými se zovou, má v podstatě ráz nepřímé daně (na př. tzv. daň z nálevu kořalky; pod. francouzská daň z billardů).

K tomu přistupuje i to, že vůbec přesunutí jezt prakticky aspoň dosud věci namnoze nejistou. Tento poslední uvede-
ný moment zvláště rozhodným byl dávno před Wagnerem pro Hoffmanna, který ve své „Lehre von den Steuern“ odvolávaje se k tomu, že vůbec přesunutí daní všemu zákonodárcovu ustanovení se vymyká, jal se rozvádě-
vati mezi přímými a nepřímými daněmi v jiném smyslu, nazýváje přímými ty, které něco trvalého za základ mají (nějaký trvalý pramen výnosu - „Steuern auf Besitz“), nepřímými pak ty, jež ukládají se za příležitosti něčeho přechodného („Steuern auf Handlungen“), tedy buď za spotřeby nebo právního jednání. —

Ve formě prohloubenější objevuje se v nejnovější době rozdělení daní ve přímé a nepřímé u Schäffle (Principien der Steuerpolitik). Rozdělení jeho má na mysli způsob, jakým jednotlivá daň postihuje sku-
tečnou individuální poplatnou sílu jednotlivcovu; při tzv. přímých vyšetřuje totiž stát bezprostředně jmění nebo důchody jako předměty daně tak, jak ve běžné finanční periodě nebo v průměru více finančních period se objevují. Ukládá na jednotku fi-
zických určitou sazbu. Však tím individuální

spůsobilost k dani, i při důchodech číselně stejných velmi rozdílnou ani přesně nepoznává ani tedy přesně nepostihuje, nýbrž jenom spůsobilost průměrnou. Tj. podrobují-li všechny lidi mající na př. 1000 zl. důchodu, z tohoto důchodu stejné sazby daně a jiné mající 2000 zl. zase jiné, průměrně vyšší sazby, smí jenom mít za to, že průměrná daňová spůsobilost obou těchto kategorií (skupin, vrstev) lidí resp. důchodů jest takto asi stejnoměrně střeňena. Ale skutečná individuální spůsobilost jednotlivců každé té skupiny k dani může býti přes to rozličná; finanční technika nemá prostředků, aby individuální rozdily ty v skutku podrobně a individuálně vyšetřila, ani měřit ka správného a jednotného, aby je číselně vyjádřila. T spoléhá tedy na to, že se individuální spůsobilost prozrazuje v jednotlivých spůsobech pověření jmění a důchodů, totiž v rozličných spůsobech upotřebení buď ke spotřebě nebo k jednáním pro risk podnikaným a v jejich výsledku kapitalisačním.

Kdo jest individuálně v důchodu svém příznivěji postaven, buď více nebo co do jakosti lépe, vybraněji konsumuje aneb užívá volných částí důchodu nepověřtých

spotřebou k rozmnožení činnosti výdělkové. Stát postihuje
je teprve tím, že podrobuje zvláštním daním roz-
manité úkazy, ve kterých použití jmění a důchodu se
jeví, individuální spůsoblost k dani a tyto daně
doplňují ony, jež toliko průměrnou spůsoblost
stihají, nazývají se u Schaeffle nepřímými, ku
kterýmž náleží netoliko daně spotřební, nýbrž i
všeliké daně z obchodů pod jménem poplatků prak-
tikované.

Protiv Schaefflovi zase Fr. J. Neumann namítá,
že není správné domnění Schaefflovo, jako by obě kat-
egorie řečených právě nepřímých daní skutečně indi-
viduální spůsoblost k dani přesně postihovaly -
(v čemž, pokud k faktickému stavu daní těch hledí-
me, nepravdu nemá). I vrátil se proto k podsta-
tě rozdělení Hoffmannova, zahrnuv názvem „přímé“
všecky daně, které zcela určitým osobám na jistém
trvalejším základu se ukládají a od nich podle
úředních zápisů pravidelně se v určitých lhůtách
vybírají, k nimž počítá jednak daně výnosové a
důchodové jednak tzv. daně spotřební přímo vybíra-
né (daně ze psů, kočárův atd.). Nepřímými prak-

rove ty, které se ukládají na příležitosti jednání nepravidelných, více méně nahodilých, kamž tedy počítá nepřímá vybírání spotřební daně a pak tzv. daně obchodové. Liší se tedy toto rozdělení od Wagnerova tím, že řadí daně obchodové mezi nepřímé, kdežto rozchází se s Schafflem v tom, že i spotřební přímo vybírání čítá mezi přímé. —

Rozdělením Neumannovým arci činí se (z. re. signace na vystižení podstaty) zase krok narpět, když se zase jen jistý zevní moment na dělítko, kdežto Schafflovo rozdělení, přes jisté pochybnosti, má tu výhodu, že hledí přísně k nejpodstatnější věci, tj. k tomu, která kterak jednotlivá daň osobní spůsoblost jednotlivce k dani postihuje nebo vlastně postihnouti má.

Pochybnosti v příčině Schafflova rozdělení nebyly by de lege ferenda aspoň, předpokládajíc důslednou reformu, tak návažné, jako spíše jistá zásadní konsekvence z něho vyplývající, totiž:

Slouží-li daně přímé i v nejdokonalejších tvarech svých jen průměrnému postižení spůsoblosti k dani, ale nepřímé (jsou-li arci vhodně upraveny) indivi-

duálnímu, tedy by z toho vyplývalo, že není přímých vůbec potřebí, nýbrž jen nepřímých, kdežto dosavadní nauka rovnou na přímé kladla důraz hlavní. Prozatím lze v té příčině ve prospěch přímých uvést:

1. jejich historickou platnost, pro kterou dnes bez jistých posínutí poměrů distribučních nelze si myslet odstranění daní přímých; naproti čemuž stojí, neli více, nedokonalé soustavy daní spotřebních a obchodových;

2. pevný základ, který tvoří soustavě daňové všude daně přímé,

3. státoobčanský moment, neboť jen přímá daň udržuje každého jednotlivce při svěžím vědomí o státní příslušnosti i po stránce majetkové. —

Rozdíly v roztržkách právě uvedených vysvětlují se, jak viděti, veskrz z rozdílů logických dělitek od spisovatelů užívajících. Dělitkem pro Rauovo roztržení v „Schakungen“ a „Aufwandsteuer“ již metoda, jakou stát spirobilost jednotlivcovu k dani postihuje; jenom že Rau neměl ještě vůbec místa pro daně z obchodu. Dělitkem pro jeho

Prof. Dr. Bráf: Finanční věda 29.

rozdělení v daně přímé a nepřímé, podobně jako pro Wagnerovo, jest rozdíl, platili státní daň někdo, kdo dle mínění jeho sám ji nésti má, či někdo, kdo ji teprve má přesunouti. — Neumannovi dělitelem jest trvalost neb nahodilost oněch zevních momentů, na základě kterých daň se ukládá, kdežto Schaffle zase se vrací k methodě, jakou spůsobilost jednotlivcův k daní postihnouti lze.

Bez důležitosti není z těch dělitek řádně; vědecky nejvýznamnější budou vědycky ta, která přihlížejí, jako napřed uvedení Rauovo a zvláště Schafflovo k tomu, jakým spůsobem stát pomocí rozličných daní poplatní spůsobilost jednotlivcův vystihuje. Neboť vystihnouti stejnoměrně spůsobilost k daní, to právě jest účel, jemuž sloužiti mají rozličné spůsoby daní, vzájemně se doplňující.

Stohs stanovité sváti budeme:

příjmy daněmi bez ohledu na spůsob vybírání ty, které se požadují od jednotlivcův na základě jejich celých individuálních důchodů nebo výnosů z jednotlivých jejich pravidelných zdrojův výdělečných anebo na základě jmění jejich —

nepřímými daněmi pak zase bez ohledu na způsob vybírání ony, které mají za předmět jisté skutečnosti spotřební nebo skutečnosti soukromohospodářského obchodu.

Rozdělení toto nemá tudíž vřetel ke způsobům ukládání a vybírání, protože bychom jinak musili na př. daň rentovou, když se vybírá od dlužníka, nebo bytovou, když se vybírá od uživatele bytu, počítati mezi přímé a naopak, když se prve řečená vybírá od věřitele na účet dlužníka nebo posléz dotčená od vlastníka domu na účet nájemce, řádití je mezi nepřímé.

Tovaha přímých daní ve smyslu výše dotčeném sama sebou to pak přináší, že

z jejich vyměření opírá se o jisté momenty trvalé, tj. alespoň pro jednu celou finanční periodu konstatované a v úřední katastru vepsané, a

že se vybírají ve lhůtách určitých, pravidelných.

Ovšem také budou se vždy předpisovati určité osobě (ale ne vždy té, jež má dle smyslu zákonodarcova daň nésti), předmět bude také

po většině bezprostředně u poplatného subjektu zjištěn.

Avšak i při nepřímých ve smyslu výše dotčeném bude se někdy vymezení opírat o trvalé, aspoň vždy pro jedno finanční období zjištěné momenty (daň z bytu, ze psů, a t. d.) a také i v pevných lhůtách od osob určitých vybírat. Rozdíl od prve dotčených „přímých“ a to rozdíl samu podstatu vyčerpávající jest ten, že v důchodech výnosech neb jměních pro účely daňové v mexich zavedené techniky finanční zjištěných zachycujeme bezprostředně podstatné znaky průměrné spůsobivosti daňové, kdežto ve skutečnostech spotřebních neb jednánicích obchodu soukromohospodářského, pokud se zdaňování o ně opírá, spatřují se pouhé více méně správné symptomy individuální spůsobivosti k dani, jejich podklady se tu přímo nevyšetřují a nezjišťují aniž přímo postihují, nýbrž jenom příležitostně vystihují.

Vedle tohoto rozdělení bude arci vždy významno rozdělení dle finančně technické metody, podle které se daně ukládají (daně přímo ukládané — nepřímou ukládané), při čemž zbudou i

takové daně, kde - jako při vybírání daní spotřebních v podobě cla neb akcisu u hran - vůbec závisí na konkrétním případě, bude-li daň přímo či nepřímo vybírána (na př. rozdil, přivezli přes hranice vino clu podrobené pro svou vlastní spotřebu či na prodej). Systematické zařazení provádí se tu a priori, dle převládajícího způsobu.

Podle soukromohospodářské povahy předmětu lze dělit všechny daně na tři kategorie, totiž: daně výdělečné (Erwerbssteuern), majetkové (Besitzsteuern) a spotřební (Consumst.)

1. Výdělečné jsou ty, jejichž předmětem jsou důchody nebo výnosy, kterých nabývá jednatel během finanční periody buď v celku nebo z určitého pramene (na př. z pozemků) nebo dokonce jen jednotlivým právním jednáním; jinými slovy předmětem jejich jest

a čeho jednatel nabývá svým hospodářským povoláním (kapitalista, dělník, podnikatel), nebo

b čeho nabývá jednotlivými výdělkovými akty (daň obchodová).

Dani výdělečné; pokud předmětem jejich jest to, čeho jednotlivec svým hospodářským povoláním nabývá, mohou dále býti buď objektivní nebo subjektivní. Rozdíl ten, prakticky velmi závažný skládá se na tom, co bylo výše řečeno o míře, jakou se technicky zjišťuje předmět daně.

Objektivními nazýváme daně přímé, při kterých vyšetřujeme jejich předmět, přihlížíme nejvýše k tomu, abychom všechny objektivní skutečnosti předmět daně určující přesně poznali, ne však ty, jež souvisí se subjektem daně samotným; vlastně tedy s pravidla jen vyšetřujeme objektivně výnosnost toho kterého výnosového zdroje (objektivnou možnost) - vůbec a zásadně nepřehlížejíce k oněm zvláštním, individuálním poměrům, kterými se pro subjekt, v jehož rukou jest předmět daňový, ve skutečnosti výnos onen modifikuje, buď zvyšuje (zvláštní dovedností) nebo zmenšuje (na př. zadlužením). Pokud předmětem daně jest výnos udaným právě způsobem vyšetření, zove se daň taková výnosovou, daní z výnosu. Naproti tomu subjektivními nazýváme ty,

při kterých zásadně, byť i ne vždy stejně přesnou měrou, v úvahu se bere i vliv, jaký subjekt sám na předmět daně má. Hledí tedy subjektivní daň v dokonalých formách svých na skutečný důchod, resp. na skutečně čisté výnosy zjištěné, pokud možno, přesně se vším vřetelem k oněm individuálním poměrům osobním, které v každém konkrétním případě zvyšují nebo snižují výnos.

Terminologie. - Název „daně výdělečné“ praxis v tomto smyslu neuvádá, nejvíce mluví o výdělečné dani buď ve smyslu tzv. daně živnostenské nebo ve smyslu tzv. osobní výdělkové daně, tj. daně uložené v podstatě na výnos práce.

2. Při daních majetkových slouží za předmět, tj. za základ vyměření daně buď celé jmění neb určitá jeho částí schopné sloužiti potřebám lidským trvale (buď jako kapitály nebo jako trvalé jmění upotřebovací čili užité).

Pramenem daně při tom samo jmění býti nemusí, a pravidla to není také intencí

zákonu; jmění jest tu jenom objektivním (a ovšem tedy velmi nejistým) měřítkem výnosu neb důchodu, jenom krávkě předmětem, tj. základem vyměření. Daň taková věcně (byť i ne formálně) náleží mezi daně výnosové a bude tam o ní řeč.

Gokud naopak daně majetkové mají za předmět jisté části spotřebního jmění (park, kočár, koně kočárové, billard atd.), spadají věcně pod tzv. daně spotřební.

3. Spotřební daně (ude tedy v užším smyslu tohoto speciálního rozdělení) mají za předmět jisté spůsoby upotřebování jmění nebo důchodu ke spotřebám předmět. svůj substanciálně stravujícím (na př. daně z piva, z lihu, z cukru, z tabáku a td.)

Konec

— Všeobecné části —
nauky

! o daních ~.!
byom do nich!

